

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

22 maja 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Jacek Grela (przewodniczący)

SSN Marcin Łochowski

SSN Dariusz Pawłyszczke (sprawozdawca)

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 22 maja 2025 r. w Warszawie
skargi kasacyjnej E.F.

od wyroku Sądu Apelacyjnego w Krakowie z 27 grudnia 2021 r., I ACa 1329/21,
wydanego w sprawie z powództwa J.P., E.M. i D.P.

przeciwko E.F.

o zapłatę,

**uchyla zaskarżony wyrok w całości i przekazuje sprawę do
ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu w Krakowie,
pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach
postępowania kasacyjnego.**

Marcin Łochowski

Jacek Grela

Dariusz Pawłyszczke

(Ł.W.)

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w Krakowie wyrokiem z 22 stycznia 2020 r. zasądził od biorącej pożyczkę solidarnie na rzecz powodowych małżonków, dających pożyczkę, 130 638 zł z tytułu zwrotu pożyczki.

Wyrokiem zaskarżonym skargą kasacyjną Sąd drugiej instancji oddalił apelację biorącej pożyczkę.

Sąd odwoławczy ustalił, że powodowie zawarli ze swoim synem i synową (pozwaną) umowę pożyczki, w wykonaniu której w latach 2008-2015 wydali biorącym pożyczkę 125 200 zł oraz zapłacili za nich składki ubezpieczeniowe w wysokości 5438 zł. W 2016 r. biorący pożyczkę zawarli umowę o ustanowieniu rozdzielności majątkowej; następnie synowa wniosła pozew o rozwód. W chwili zamknięcia rozprawy przed Sądem pierwszej instancji sprawa o rozwód nie została zakończona. W toku postępowania apelacyjnego zmarł jeden z powodów i Sąd Apelacyjny, po zawieszeniu postępowania z tej przyczyny, podjął postępowanie z udziałem spadkobierców zmarłego powoda, tj. powódki oraz dwojga jej dzieci, w tym biorącego pożyczkę męża pozwanej.

Sąd drugiej instancji uznał, że wobec udzielenia pożyczki z majątku wspólnego Sąd Okręgowy prawidłowo uznał powodów za wierzycieli solidarnych. Sąd Apelacyjny uznał ponadto, że mimo zmiany podmiotowej po stronie powodowej nie zachodzi potrzeba zmiany wyroku Sądu pierwszej instancji przez zasądzenie zwrotu pożyczki także na rzecz dzieci zmarłego, gdyż będą one mogły uzyskać klauzulę wykonalności na swoją rzecz (art. 788 § 1 k.p.c.). Ze względu na niedokonanie działu spadku nie było konieczności rozdzielenia zasądzonej sumy na rzecz poszczególnych powodów. Natomiast biorącej pożyczkę, po jej spłacie, będzie przysługiwało roszczenie regresowe o zwrot odpowiedniej części spłaty od męża – obecnie jednego z powodów.

Biorąca pożyczkę wniosła w skardze kasacyjnej o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości, zarzucając naruszenie:

1) prawa materialnego, tj. art. 366 § 1, art. 367 § 1 i 2 oraz art. 375 § 1 k.c., przez nieuwzględnienie wygaśnięcia obowiązku zwrotu pożyczki z chwilą śmierci dającego pożyczkę, współwierzyciela solidarnego, ponieważ z tą chwilą

współwierzycielem solidarnym stał się także syn zmarłego, będący współdłużnikiem solidarnym (*confusio*);

2) przepisów postępowania, tj. art. 387 § 2¹ k.p.c., przez nieodniesienie się w uzasadnieniu do zarzutu konfuzji.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Sąd Apelacyjny naruszył art. 387 § 2¹ pkt 2 k.p.c. przez całkowite pominięcie zarzutu konfuzji. Nie był to zarzut apelacyjny, gdyż dający pożyczkę zmarł po wniesieniu apelacji, jednak art. 387 § 2¹ pkt 2 k.p.c. wymaga wyjaśnienia podstawy prawnej rozstrzygnięcia także w zakresie oceny prawnej zdarzeń mających miejsce po zamknięciu rozprawy przed sądem pierwszej instancji, mających istotne znaczenie dla wyniku sprawy. Co istotne kwestia ta była poruszona przez pozwaną przed wydaniem orzeczenia przez Sąd drugiej instancji.

Kodeks cywilny nie reguluje wstąpienia przez dłużnika w prawa wierzyciela, jednak istnienie zobowiązania wymaga dwóch jego stron: wierzyciela i dłużnika (art. 353 k.c.). Dlatego z chwilą połączenia w jednym ręku prawa wierzyciela do żądania świadczenia i obowiązku dłużnika spełnienia świadczenia (*confusio*) zobowiązanie wygasa. W doktrynie i orzecznictwie nie budzi wątpliwości, że konfuzja powoduje wygaśnięcie zobowiązania mimo niewymienienia tej okoliczności w Kodeksie cywilnym. Powszechnie przyjęty jest przy tym podział przyczyn wygaśnięcia zobowiązania na prowadzące do zaspokojenia wierzyciela i bez jego zaspokojenia. W tym podziale *confusio* jednolicie umieszcza się wśród przyczyn wygaśnięcia zobowiązania niepowodujących zaspokojenia wierzyciela. Zatem Sąd Apelacyjny powinien rozważyć skutki nabycia wierzytelności przez jednego z dłużników solidarnych przy zachowaniu zasady, że zdarzenie to nie powoduje zaspokojenia wierzyciela (wierzycieli solidarnych), a tym samym art. 376 k.c. nie stosuje się, przynajmniej wprost.

Sytuacja prawna dochodzonej wierzytelności jest o tyle skomplikowana, że Sądy *meriti* uznały, iż solidarność istnieje zarówno po stronie wierzycieli, jak i dłużników (art. 366 i 367 k.c.). Sąd Apelacyjny zaakceptował bowiem stanowisko Sądu pierwszej instancji, że pierwotni powodowie byli wierzycielami solidarnymi ze względu na objęcie dochodzonej wierzytelności wspólnością majątkową małżeńską.

Pogląd ten budzi zastrzeżenia, ale kwestia ta nie jest objęta zarzutami skargi kasacyjnej i nie może zostać objęta kontrolą kasacyjną.

Dodatkowo należy zwrócić uwagę, że wierzytelność wobec pozwanej dłużniczki weszła do spadku po zmarłym powodzie. Sąd Apelacyjny nie zajął jednoznacznego stanowiska co do tego, czy wierzytelność ta przypada spadkobiercom w częściach ułamkowych, czy jest niepodzielna (art. 379 k.c.), co ma kluczowe znaczenie dla konfuzji. Przyjęcie, że wierzytelność przypada spadkobiercom w częściach ułamkowych otwierałoby bowiem możliwość rozważenia, czy doszło do konfuzji częściowej – w zakresie ułamka wierzytelności nabytej w drodze spadkobrania przez dłużnika solidarnego, tj. męża pozwanej. Jednak możliwość zastosowania art. 379 § 1 k.c. do wierzytelności wchodzących w skład spadku, jak również do wierzytelności objętych wspólnością majątkową małżonków budzi znaczne rozbieżności w orzecznictwie i doktrynie.

Za dopuszczalnością stosowania w takim przypadku wynikającej z tego przepisu zasady podziału wierzytelności wypowiadał się wielokrotnie Sąd Najwyższy (zob. postanowienie z 7 listopada 1967 r., I CZ 97/67, OSNC 1968, nr 8-9, poz. 145; uchwały z 2 stycznia 1975 r., III CZP 82/74, OSNC 1976, nr 1, poz. 5, i z 30 maja 1975 r., III CZP 27/75, OSNC 1976, nr 4, poz. 71; postanowienie z 9 września 1999 r., II CKN 460/98, OSNC 2000, nr 3, poz. 55; podobnie dotyczące wierzytelności pozostałych po rozwiązaniu spółki cywilnej wyroki: z 6 listopada 2002 r., I CKN 1118/00; z 10 lutego 2004 r., IV CK 12/03, OSNC 2005, nr 3, poz. 44, oraz z 5 stycznia 2005 r., II CK 351/04).

W nowszym orzecznictwie Sądu Najwyższego dominuje pogląd odmienny, zgodnie z którym art. 379 § 1 k.c. nie ma zastosowania przynajmniej do wierzytelności wchodzącej w skład spadku (zob. wyroki: z 27 czerwca 2017 r., II CSK 15/17; z 28 listopada 2019 r., III CSK 284/17, i z 16 marca 2022 r., II CSKP 206/22, a także dotyczący prawa do żądania odkupienia przez fundusz inwestycyjny jednostek uczestnictwa wyrok z 9 maja 2019 r., I CSK 198/18). Zróżnicowane w tej mierze są również poglądy wyrażane w literaturze, choć współcześnie wydają się przeważać zwolennicy drugiego z przedstawionych stanowisk (tak postanowienie SN

z 14 grudnia 2023 r., II CNPP 28/22, zob. też postanowienie SN z 3 lutego 2017 r., II CSK 152/16, i wyrok SN z 30 listopada 2017 r., IV CSK 24/17).

Przyjęcie drugiego z tych stanowisk i uznanie, że należąca do spadku po zmarłym powódzie wierzytelność wobec pozwanej jest do czasu działu spadku niepodzielna, uzależniałoby w istocie skutki konfuzji od wyników działu spadku w zakresie tej wierzytelności. Inaczej ukształtują się przecież relacje prawne wierzycieli z pozwaną zarówno w zakresie konfuzji, jak i ewentualnego regresu (art. 376 k.c.), gdy wierzytelność spadkowa wobec niej w wyniku działu przypadnie np. pierwotnej powódce, a inaczej, gdy uzyska ją drugi dłużnik solidarny (mąż pozwanej). Jednak według ustaleń Sądu Apelacyjnego dział spadku do chwili wydania zaskarżonego wyroku nie został dokonany.

Pomijając rozważenie materialnoprawnych skutków śmierci dającego pożyczkę i nabycia wierzytelności objętej pozwem przez jednego z dłużników solidarnych, Sąd drugiej instancji naruszył art. 387 § 2¹ pkt 2 k.p.c., co mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy (art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c.). Sąd Najwyższy nie mógł w tych okolicznościach rozpoznać zarzutu skargi kasacyjnej naruszenia prawa materialnego, skoro uzasadnienie Sądu Apelacyjnego zawiera tak poważne luki w argumentacji prawnej.

Ponieważ skarga kasacyjna była zasadna, zaskarżony nią wyrok podlegał uchyleniu na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c.

Marcin Łochowski

Jacek Grela

Dariusz Pawłyszcz

(G.G.)

[a.ł]